

Література:

1. Велдхус Рууд «Освіта для демократичного громадянства: виміри громадянства, основні компетенції, змінні та міжнародна діяльність», Страсбург, Рада Європи, 1997, документ DECS/CIT (97) 23.
2. Bickel Alexander M. "Citizenship in the American Constitution" // Arizona Law Review. Tucson, Arizona. P. 369-387. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/72832731.pdf>
3. Explanatory Report to the European Convention on Nationality // Article 2, para. 23: URL: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/reports/html/166.htm#FN2>
4. Fourteenth Amendment Citizenship, Equal Protection, and Other Rights of Citizens // URL: <https://constitution.congress.gov/browse/amendment-14/>
5. Stevens Doris. Report on the Nationality of Women // 7th Conference of American Republics, Montevideo, December 1933. Washington, D.C. URL: <https://d3crmev290s45i.cloudfront.net/dorp/apdf/0/5bc5/db81/1003437960.a.pdf?e=1608394874&h=57f31c27d478be7dc2c4c840b938dbeb>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-22>

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Пришва Н. Ю.

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Завжди актуальними для будь-якого платника податків залишаються питання реалізації та захисту його прав. Права, якими наділено в нашій країні платників податків, закріплені в Податковому кодексі України (далі – ПК). Основні з них містяться в статті 17 ПК, однак цей перелік не вичерпний. Як зазначається у вказаній вище нормі, «платник податку має також інші права, передбачені законом» [2]. Механізм реалізації прав платників податків деталізовано в інших статтях ПК. Зокрема, право на залік чи повернення надміру сплачених, а також надміру стягнутих сум податків та зборів, пені, штрафів (п. п. 17.1.10 п. 17.1 ст. 17 ПК) регламентується в ст. 43 ПК, а право одержувати відстрочення, розстрочення сплати податків (п. п. 17.1.5. п. 17.1 ст. 17ПК) – в ст. 100 ПК тощо. Окремі питання, пов'язані із застосуванням прав платників,

деталізовано в підзаконних нормативно-правових актах. Наприклад, в Порядку повернення (перерахування) коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів, затв. наказ Міністерства фінансів України від 03.09.2013 р. № 787 [6].

Цікаве нововведення запроваджено Законом України від 10 серпня 2023 р. № 3317-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [3]. З 24 січня 2024 р. набула чинності норма щодо можливості обмеження прав окремих платників податків. Мова йде про осіб, відносно яких застосовано санкції в порядку, встановленому Законом України «Про санкції», та яких внесено до Державного реєстру санкцій. До ПК було включено ст. 21¹, яка передбачає, що підсанкційні особи, у разі застосування до них санкції щодо зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань, позбавляються права на повернення помилково та/або надміру сплачених сум податків та зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, пені, штрафів; їм відмовляють в наданні розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань (податкового боргу), а також у прийнятті рішення про перенесення строків сплати розстрочених (відстрочених) сум; їх позбавлено права отримувати бюджетне відшкодування податку на додану вартість [3].

Разом з тим законодавець вирішив багаторічну проблему щодо можливості безпершкочного виконання підсанкційним платником його податкового обов'язку при блокуванні банківських рахунків. З цією метою в пункті 4 статті 4 Закону «Про санкції» було закріплено, що санкції не поширюються на: сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів до державного та/або місцевих бюджетів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також визначених контролюючим органом грошових зобов'язань; погашення (стягнення) податкового боргу, недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та сплати розстрочених (відстрочених), у тому числі за рішенням суду, грошових зобов'язань або податкового боргу платника податків та/або сум єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [4].

Платник податку має можливість захистити свої права, оскаржити неправомірні, з його точки зору, рішення контролюючих органів в адміністративному або судовому порядку. Вичерпавши усі можливості національного судового захисту платник може звернутись до Європейського Суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), юрисдикція якого визнана Україною. Конституція України в ч. 4 ст. 55 гарантує кожному після використання національних засобів правового захисту право

звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна [1].

ЄСПЛ при вирішенні податкових спорів права платників податків розглядає через призму прав, закріплених в Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) та в Протоколах до Конвенції [5]. Є досить об'ємна практика ЄСПЛ щодо вирішення податкових спорів. Найчастіше постає питання про порушення статті 1 Протоколу Першого «Захист права власності», а саме – «про втручання у право на мирне володіння майном». Як підкреслює Суд, перша та найбільш важлива вимога ст. 1 Протоколу Першого полягає у тому, що будь-яке втручання державного органу у право на мирне володіння майном має бути законним – справа «East/West Alliance Limited» проти України», рішення від 23.01.2014 р. (заява 19336/04). Серед відомих справ, розглянутих ЄСПЛ – справа «Інтерсплав проти України» рішення ЄСПЛ від 09.01.2007 р. (заява 803/02); справа «Булвес» АД проти Болгарії» (2009 рік, заява № 3991/03); справа «Щокін проти Україн», рішення від 14.10.2010 р. (заяви № 23759/03 та № 37943/06) тощо [7].

У випадку оскарження штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, їх зависоких розмірів платник вказує на порушення статті 6 Конвенції «Право на справедливий суд». Наприклад, справа «А.Р., М.Р. and Т.Р. v. Switzerland» від 29 серпня 1997 р. заява № 71/1996/690/882.

Свої рішення ЄСПЛ обґрунтовує, опираючись на «автономні поняття», напрацьовані Судом з метою тлумачення Конвенції. При порушенні статті 1 Протоколу Першого Суд розглядає поняття «майно» в автономному значенні, яке не залежить від формальної класифікації, прийнятої у національному законодавстві.

Практика ЄСПЛ свідчить, що в поняття «майно» та «власність» Суд вкладає широкий зміст й охоплює цілу низку економічних інтересів (активів) – як матеріальних, так і нематеріальних. У справі «Беелер проти Італії» рішення ЄСПЛ від 05.01.2000 р. (заява № 33202/96) наголошується на тому, що значення поняття «майно» у ч. 1 ст. 1 Протоколу Першого Конвенції не обмежується правом власності на речі матеріального світу. Деякі інші права та інтереси, що становлять активи, також можуть розглядатися як «майнові права», а отже як «майно».

В сучасних умовах до спірних питань у взаємовідносинах між платниками податків і контролюючими органами належать: питання зупинення реєстрації податкових накладних з ПДВ; несвочасне виконання судових рішень органами державної податкової служби. У випадку звернення до ЄСПЛ платник податку має можливість посилатись на порушення його права на вільне володіння майном в розумінні статті 1 Протоколу Першого до Конвенції.

Література:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n21992>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Закон України від 10 серпня 2023 р. №3317-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3317-20#Text>
4. Про санкції: Закон України від 14 серпня 2014 р. № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>
5. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
6. Порядок повернення (перерахування) коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів: затв. наказ Міністерства фінансів України від 03.09.2013 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1650-13#n18>
7. Європейський Суд з прав людини. Рішення прийняті на підставі статті 1 Протоколу Першого до Конвенції. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22article%22:\[%22P1-1%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22JUDGMENTS%22,%22DECGRANDCHAMBER%22,%22ADMISSIBILITY%22,%22COMMUNICATEDCASES%22,%22CLIN%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22article%22:[%22P1-1%22],%22documentcollectionid%22:[%22JUDGMENTS%22,%22DECGRANDCHAMBER%22,%22ADMISSIBILITY%22,%22COMMUNICATEDCASES%22,%22CLIN%22]})

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-23>

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПВЛІ В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Рошиян І. В.

*аспірант кафедри цивільного,
адміністративного та фінансового права
Класичного приватного університету
м. Запоріжжя, Україна*

У зв'язку із збройною агресією Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» з 24 лютого 2022 року в Україні запроваджено правовий режим воєнного стану [1].

Введення воєнного стану виявило низку ризиків, які можуть спіткати сферу публічних закупівель [2].